

KADININ BEYANI ESASTIR İLKESİ VE BAĞLAMSALLIK

Principle of Women's Statement is Essential and the Contextuality

Olca KARACAN*

ÖZ

Kadının beyanı esastır ilkesi cinsel suçların soruşturulması ve kovuşturulması aşamalarından itibaren yargılama süreçlerinde kadınların söylediklerinin ciddiye alınıp onlara özen gösterilmesini şart koşmaktadır. Hatta kimi durumlarda bu ilkedен hareketle cinsel suçlarla ilgili hüküm verilirken kadının beyanının tek başına kanıt olarak kabul edilmesi de talep edilmektedir. Yargıtay da dâhil olmak üzere mahkemeler olayın bağlamına bakarak şüpheden sanık yararlanır ilkesine rağmen bazı ölçütlerden hareketle kadının beyanını tek başına kanıt olarak kabul edebilmektedir. Ancak Yargıtay tarafından getirilen bu ölçütler toplumca makbul kabul edilen kadınların beyanlarının ciddiye alınmasına dayalı olduğu için cinsel suçlar bakımından kadınlar arasında iffetli iffetsiz ayrımı başta olmak üzere bazı ayrımların yapılmasına zemin hazırlamaktadır. Oysa bağlama duyarlı yaklaşım sadece kadın beyanı esastır ilkesini değil, diğer ilkeleri gözetmeyi de gerektirmektedir. Bu çalışmada cinsel suçlar bakımından kadının beyanı esastır ilkesi, bağlamın değerlendirilmesinde kadınlara özen gösterilmesini gerektirse de, kadın beyanının tek başına kanıt olarak kabul edilerek faile ceza verilmesini zorunlu kılıp kılmadığı tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: kadın beyanı esastır, bağlam, ilke, cinsel suçlar.

ABSTRACT

With the principle that woman's statement is essential, it is requested that what women say should be taken seriously and cared during the judicial

---

Makalenin Geliş Tarihi: 31.05.2022, **Makalenin Kabul Tarihi:** 14.06.2022.

* Dr. Arş. Gör. Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı, e-posta: olcaykrcan@yahoo.com, ORCID 0000-0003-0066-8097.

processes, starting from the stages of investigation and prosecution of sexual crimes. Even in some cases, based on this principle, it is sometimes requested that the woman's statement be accepted as evidence alone, while making judgments about sexual crimes. Courts, including the Court of Cassation, consider woman's statement as a stand-alone evidence, based on some criteria, despite the principle that the accused benefits from doubt based on the context of the event. However, these criteria brought by the Court of Cassation are based on taking the statements of women who are accepted socially. For this reason, it paves the way for some distinctions to be made, especially the honourable-dishonourable distinction among women in terms of sexual crimes. However, the context-sensitive approach also requires consideration of other principles. In this study, although the principle that the woman's statement is essential in terms of sexual crimes requires attention to women and the context, it is discussed whether woman's statement can be considered as evidence alone to punish the perpetrator.

Keywords: woman's statement is essential, context, principle, sexual crimes.

I. GİRİŞ

“Kuramsal olarak cinsel suçları bir başkası üzerinde gayrimeşru bedensel hâkimiyet kurarak, cinsel ‘saik’ taşıyan ya da cinsel ‘yöntem’i içeren davranışların gerçekleştirilmesi olarak anlamak mümkündür. Gayrimeşruluğun temel ölçütü ise rızanın yokluğudur.”¹

Her ne kadar cinsel suçlar bakımından bir başkasının bedeni üzerinde gayrimeşru hâkimiyet kurmanın ölçütü kişinin rızasının yokluğu olsa da 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu’nda cinsel suçlar kişilere karşı suçlar arasında düzenlenmeyip, bu suçlar genel adap ve aile düzenine karşı suçlar arasında düzenlenmiştir.²

Cinsel suçlar genel adap ve aile düzenine karşı suçlar arasında düzenlendiğinde kadın kendi başına bir birey olarak kabul edilmeyip kocaya, aileye veya topluma ait olarak kabul edilir. Bu suçlardan bizzat kadının

---

* Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı, (olcaykrcn@yahoo.com, ORCID 0000-0003-0066-8097).

¹ Türkân Yalçın, *Türk Ceza Hukukunda Kadın*, Savaş Yayınevi, Ankara 2019, s. 88.

² Yalçın, 2019, s. 86-90.

değil, ailesinin ve içinde bulunduğu toplumun zarar gördüğü düşünülmektedir. Böylelikle genel ahlakın korunması ön planda tutulduğunda kadının cinsel bütünlüğü, onuru, özel yaşamının korunması hedeflenmemektedir. Bu nedenle 765 sayılı TCK'daki cinsel suçlarla ilgili düzenlemelerin ataerkil bir anlayışı yansıttığı rahatlıkla söylenilebilir.³ Ancak 2547 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte cinsel suçlar artık genel ahlak ve aile nizamına karşı suç olmaktan çıkartılıp kişilere karşı suçlar arasında düzenlenmiştir. Evlilik içi tecavüz, her ne kadar şikâyete bağlı suç olarak düzenlense de bir tür cinsel saldırı olarak kabul edilmiştir.⁴ Irza tasaddi, namusa tasaddi, irza tecavüz gibi namusu kadın bedeni üzerinden tanımlayan ifadeler yeni TCK'da yer verilmemiştir.⁵ Yine de cinsel suçlarla ilgili TCK'da yapılan tüm bu önemli değişiklikler cinsel suçlarla ilgili yargılama süreçlerindeki cinsiyetçi tutumların, ikincil mağduriyetlerin hatta cinsel suçların cezasız bırakılması gibi cinsel suçlar bakımından kadınlara yönelik adaletsizliklerin ortadan kalkması için yeterli olmamıştır.⁶

Türkiye'de cinsel suçlarla ilgili yargılama süreçlerindeki adaletsizlikler karşısında feminist kadınlar cinsel suç mağduru olduklarında kadınların beyanının esas alınarak hareket edilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Ancak kadının beyanı esastır ifadesinden ne anlaşılması gerektiği hususunda feministler arasında da fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Bazı feministler kadın beyanının esas alınmasıyla, cinsel suçlar söz konusuysa, soruşturma ve kovuşturma süreçleri de dâhil olmak üzere tüm yargılama süreçlerinde kadınların söylediklerinin ciddiye alınıp onlara karşı cinsiyetçi tutumları bir yana bırakarak onların ikincil mağduriyete uğramayacakları bir yargılama sürecini dile getirmektedir. Ancak diğer bir grup feminist ise sadece yargılama süreçlerinde kadınların söylediklerinin ciddiye alınmasının yeterli

³ Yalçın, 2019, s. 86-90.

Cinsel suçlar sadece kadınlara karşı işlenmez. Erkeklere lgbti+ bireylere, çocuklara karşı da işlenebilir. Ancak bu çalışmanın konusu kadının beyanının esas alınmasıyla sınırlı olduğu için 765 sayılı eski TCK ile 2547 sayılı yeni TCK kanundaki cinsel suçlarını düzenleniş biçimi sadece kadın üzerinden karşılaştırılmıştır.

⁴ Fahri Gökçen Taner, "Kadının Cinsel Eşitlik Mücadelesi ve Cinsel Suçlarda Dönüşüm", *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*, (Ed. Gülriz Uygur/ Nadire Özdemir) Seçkin Yayınevi, 2. baskı, Ankara 2019, s. 244-256.

⁵ Zeki Hafizoğulları, "Beşeri Cinsellik ve Yeni Türk Ceza Kanunu" <http://www.baskent.edu.tr/~zekih/uygulamaci/cinselsuclar.doc> (E.T: 27.10.2021).

⁶ Seher Kırbas Canikoğlu, "Kadının Beyanı Esastır: Çok Bilinmeyenli Denklem", *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 2015/4, 2015, s. 231-235.

olmadığını, cinsel suçların kanıtlanmasının zorluğu nedeniyle bazı hallerde kadının beyanının tek başına kanıt olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Dolayısıyla kadının beyanının bazı hallerde tek başına kanıt olarak kabul edip edilemeyeceği hususunda feministler arasında bir uzlaşma bulunmadığı söylenebilir.⁷

Kadının beyanının bazı hallerde tek başına kanıt olarak kabul edilip edilemeyeceği hususunda her ne kadar feministler arasında fikir ayrılıkları olsa da bu tartışmanın kanıt odaklı yürütülmesinin asıl nedeni feministler arasındaki görüş ayrılığı değildir. Bu tartışmanın kanıt odaklı yürütülmesinin asıl nedeni cinsel suçlar söz konusu olduğunda çoğunlukla failer ve mağdurlar dışında bu suçların tanığının olmayışı, özellikle de cinsel tacizin maddi izlerinin tespitinin çok zor olmasıdır.⁸

Kadının beyanının tek başına kanıt olarak kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin tartışmanın diğer bir nedeni de yerel mahkeme hatta Yargıtay kararlarında kadının beyanının bazı ölçütler dâhilinde kanıt olarak kabul edilmesidir.⁹ Ancak kadın beyanının esas alınması hususu sadece kanıt odaklı tartışıldığında, kadının beyanı esastır ilkesiyle dile getirilmek istenilen yargılama süreçlerinde bilgisel adaletsizlikler başta olmak üzere cinsiyetçi tutumlardan kaynaklı adaletsizlikler gereği gibi konuşulmamaktadır. Oysaki kadının beyanı esastır ilkesinin yargılamada bilgisel adaletsizlik başta olmak üzere cinsiyetçi tutumların yol açtığı adaletsizliklerin ortaya çıkmasındaki rolünün tartışılması gerekmektedir.

II. KADININ BEYANININ ESAS ALINMASI VE YARGILAMADAKİ ADALETSİZLİKLER

Cinsel suçlarla ilgili yargılamalarda çoğunlukla kadınlar cinsel suçların faillerinden daha fazla suçlamaya maruz kalmaktadırlar. Özellikle de kadınlar tecavüz mağduru olduklarında erkekleri davranışlarıyla yönlendiren ahlaksız insanlar olarak marjinalleştirilmektedirler.¹⁰

⁷ Kırbas Canikoğlu, 2015, s. 235-249.

⁸ Pınar Bacaksız/ Tuğba Bayezit, “Yargıtay’ın Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda İspat Yaklaşımı”, *D.E.U. Hukuk Fakültesi Dergisi: Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan*, C.21, Özel S., 2019, s. 388-390.

⁹ Bacaksız/ Bayezit, 2019, s. 388-394.

¹⁰ Esra Demir Gürsel, “N.Ç Davası: Tecavüze Razı Olmak ve Kadınların Ahlakı”, *Sınır Bilgisi: Siyasal İktidar, Toplumsal Mekân ve Kadına Yönelik Şiddet*, (Derleyen: Elif Çelebi/ Didem Havlioğlu/ Ebru Kayaalp), Ayizi Kitap, Ankara 2014, s. 147-158.

Her türlü marjinalleştirilme gibi ahlaksızlıkla suçlanarak marjinalleştirilmek de bir ayrımcılık biçimidir. Ve ayrımcılığa uğrayan insanların kendilerini ifade etmeleri kolay olmadığı gibi onlar kendilerini ifade etseler dahi ciddiye alınmamaktadırlar. Dolayısıyla bazı kadınlar ahlaksız insanlar olarak yaftalanıp marjinalleştirildiklerinde onların cinsel suçlarla ilgili yargılamalarda yaşadıkları adaletsizlikleri ortaya koymaları mümkün olmamaktadır.¹¹

Cinsel suçlarla ilgili yargılamalarda kadınlar ahlaksızlıkla suçlanıp marjinalleştirildiklerinde onların söylediklerinin ciddiye alınıp onlara özenli yaklaşıldığı söylenemez. Kadınların söylediklerinin ciddiye alınmaması ise yargılama süreçlerinde kadınlara yönelik bilimsel adaletsizlikleri beraberinde getirir.¹²

Bu konuyla ilgili *Gülriiz Uygur*'un *Miranda Fricker*'in görüşlerine yer vererek açıkladığı bilimsel adaletsizlikten söz etmek mümkündür. Bilimsel adaletsizlik güç ilişkilerinin bilgiyi etkilemesiyle ilgilidir. Özellikle marjinalleştirilen kişilerin bilgilerine değer verilmeyip onların bilen özne olarak kabul edilmemeleriyle ilgilidir. *Uygur*, *Fricker*'in bilimsel adaletsizliği tanıklıkla ilgili adaletsizlik (*testimonial injustice*) ve hermeneutik adaletsizlik (*hermeneutic injustice*) olarak ikiye ayırdığını belirtmektedir.¹³ Tanıklıkla ilgili adaletsizlik kişilere kadın olmaları, siyah olmaları vb. özellikleri nedeniyle yargılama süreçlerinde marjinalleştirilerek onlara önyargılı davranmasıyla ilgilidir. Bu adaletsizlik türü toplumda daha az güç sahibi olanlara daha az inanmaya ve güvenmeye dayalıdır. Bu kişilere güvenilmemesi de onların dinlenmeye değer görülmemesine ve deneyimlerinin ciddiye alınmamasına sebep olmaktadır. Bu hususla ilgili *Uygur*, kamuoyunda N.Ç davası olarak bilinen davadan söz etmektedir. Kendisini fuhuş yapmaya zorlayan iki kadın ve kendisiyle ilişkiye giren erkekler hakkında açtığı davada N.Ç katlanmak zorunda kaldığı cinsel davranışlara rıza göstermediğini söylediğinde mahkemede ciddi alınmaması tanıklıkla ilgili adaletsizlik olarak kabul edilebilir.¹⁴ Diğer bir bilimsel

¹¹ Gülriiz Uygur, "Yargılamada Karşılığı Bulmayan Anlatılar-Karşılığı Bulunamayan Anlatılar", *Hukukta Anlatı Hukukun Anlatısı*, (Ed. Gülriiz Uygur/ Zeynep İspir), Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, s. 42-54.

¹² Uygur, 2021, s.42-52.

¹³ Miranda Fricker, *Epistemic Injustice: Power the Ethics of Knowing*, Oxford University Press, 2007, s. 1-2;
Gülriiz Uygur, *Hukukta Adaletsizliği Görmek*, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2013, s. 103-111.

¹⁴ Uygur, 2021, s. 47.

adaletsizlik türü olan hermeneutik adaletsizlik ise bilginin üretim sürecinden güçsüz konumda olanların deneyimlerinin dışlanmasıyla ilgilidir. Bu adaletsizlik türü kişinin kendisinin veya içinde bulunduğu grubun içinde bulunduğu yapısal adaletsizliklerden kaynaklı olarak marjinalleştirilmesiyle ilgilidir. Bu doğrultuda hermeneutik adaletsizliğe maruz kalan kişilerde kendi deneyimini aktaracağı veya onu anlamlı kılacağı bilgisel kaynaklarından kişilerin yoksun bırakılmaktadırlar. Ancak buradaki adaletsizlik dinleyenlerin kendi önyargılardan ziyade, yapısal adaletsizliklerden (*structural injustices*) kaynaklı önyargılardan kaynaklanmaktadır.¹⁵

Cinsel tacizin kamusal bir sorun olarak ortaya koyulmadığı dönemlerde, bu tür davranışla ilgili önyargılar söz konusu olup, (“istemediği cinsel davranışa maruz kalanlar histerik veya frijittirler”, “siyah kadınlar tecavüze uğramazlar”, “yakın ilişkide tacize uğradığını söyleyenler ilişkilerinde başarısız oldukları için intikam almak isteyenlerdir”, “erkekler sürekli cinsel arzu duydukları için bir kadının tacizinden rahatsız olmazlar”, “evlilik için tecavüz, tecavüz değildir” gibi) tacize uğrayanların deneyimlerine yer verilmediği için bu örnekler hermeneutik adaletsizlik olarak nitelendirilebilir.¹⁶

İster tanıklıkla ilgili adaletsizlik isterse hermeneutik adaletsizlik olsun, bilgisel adaletsizliğin her iki türü de güç ilişkilerinin bilgiyi etkilemesiyle ilgilidir. *Fricker*'dan hareket eden *Uygur*, bu adaletsizlik türünün daha az güç sahibi olanların bilen olarak kabul edilmemesi anlamına geldiğini, bu şekilde kişilerin görmezden gelinmesinin, onların yok sayılması anlamına geldiği için kişilerin sessizleştirilmesine neden olduğunu belirtmektedir.¹⁷ Bu noktadan yola çıkıldığında kadının beyanının esas alınması talebi kadınlara yargılama süreçlerinde güvenilmesi ve bu süreçte onlara sözlerine değer verilen varlıklar olarak muamele edilmesi anlamına gelmektedir.

Kadının beyanının esas alınması cinsel suçlar bağlamında kadınların adalete erişiminde çok önemli olmasına rağmen bu ilke tüm yargılama sürecine olan etkisinden ziyade genellikle bu beyanının bazı hallerde başka delil olmaksızın tek başına kanıt olarak kabul edilip edilemeyeceği hususu etrafında tartışılmaktadır. Ancak bu kanıt odaklı tartışmalarda da ilkelerin

¹⁵ Uygur, 2013, s. 103-111.

¹⁶ Debra L. Jackson “Me Too: Epistemic Injustice and the Struggle for Recognition”, *Feminist Philosophy Quarterly*, Volume 4, Issue 4, Article 7, s. 1-10.

¹⁷ Uygur, 2013, s. 103-111.

hukuki akıl yürütmede içinde bulunan bağlamın değerlendirilmesindeki işlevi göz ardı edilmektedir. Oysa kadının beyanının cinsel suçlarda tek başına kanıt olarak kabul edilip edilemeyeceği hususunu tartışmadan önce, ilkelerin hukuki akıl yürütmede bağlamın değerlendirilmesindeki rolünün tartışılması gerekmektedir.

III. BAĞLAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE İLKELER

Hukuki akıl yürütme sadece hukuk normlarının değerlendirilmesiyle sınırlı değildir. İçinde bulunulan bağlamın değerlendirilmesi de hukuki akıl yürütmenin olmazsa olmazıdır. Ancak *Uygur*'a göre hukuki aklı yürütmede bağlama yer verilmesi, somut olayın değer yargılarından, kişisel tutumlardan veya önyargılardan hareketle ele alınması değildir. Aksine her tek durumun nedenlerini niçinlerini anlayıp, her tek durumu insanın değeriyle ilişkilendirmeye¹⁸ ve insanın değeri ve değerleri bilgisinden hareketle bağlantıları kavramaya dayalıdır.¹⁹ Dahası *Uygur* bağlamın kavranmasının, bir şeyin anlamlılığı ve bütünlüğünü içinde ilkeleri de göz önüne alarak doğru yargılama ve isabetlilikle de alakalı olduğunu söylemektedir. *Uygur*'un söylediklerinden yola çıkıldığında bağlama duyarlı olacak biçimde hukuki akıl yürütmede ilkelerin rolü önem taşımaktadır.²⁰ Zaten ilkeler, değerlendirme yaparken bağlamın dikkate alınmasının engellenmesi için oluşturulmuş değildir. Aksine ilkeler ilgilenilen durumun özelliklerini değerlendirirken nelerin dikkate değer kabul edileceği, nelere odaklanılacağı hususunda yol göstermektedirler.²¹

İlkeler, her şeyden önce adalet başta olmak üzere hukukun değerlerle ilişkisinin kurulmasına etkileri bakımından hukuki akıl yürütmede büyük önemi haizdirler. Ancak ilkelerin hukuki akıl yürütmedeki rolünün anlaşılabilmesi için ilkelerin hukuk kurallarından farklı özelliklerinin ortaya koyulması gerekmektedir. Zira ilkeler de hukuk kuralları gibi bir norm türü

¹⁸ İoanna Kuçuradi'ye göre ilkeler işkence yapmamak gerekir, sözünde durmak gerekir gibi doğrudan veya dolaylı olarak insanın değerinin bilgisinden hareketle yapılan çıkarımlardan oluşan yapılması veya yapılmaması gerekene ilişkin gereklilik önermeleridir. (Bkz: İoanna Kuçuradi, *Uludağ Konuşmaları: Özgürlük, Ahlak ve Kültür Kavramları*, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 33-34).

¹⁹ Uygur, 2013, s. 38.

²⁰ Uygur, 2013, s. 165-167.

²¹ Daniel Engster, *The Heart of Justice: Care Ethics and Political Theory*, Oxford Scholarship Online, 2007, s. 5.

olsalar da onlar hukuk kurallarıyla aynı işleve sahip değillerdir. Bu noktadan hareketle *Robert Alexy*'e göre kurallar kesin bir şekilde yapılması gerekeni belirleyen, bir şeyi kesin olarak emreden, yasaklayan veya bir şeye kesin olarak yetki veya izin veren normlardır. Oysa ilkeler kurallar kuralar gibi kesin olarak değil ancak fiili ve hukuki imkânlar çerçevesinde çerçevesinde olabildiğince en yüksek derecede gerçekleştirmeyi emreden normlardır.²² *Alexy*'e paralel biçimde *Ronald Dworkin* de kurallar ve ilkeler arasında mantıksal bir fark olduğunu öne sürmektedir. *Dworkin*'e göre kurallar ya hep ya hiç olarak uygulanırken, ilkeler bir kararı destekleyici neden bildirdiğinden mutlaka belirli bir kararı almaya zorlayıcı nitelikte değildirlir.²³ Dahası *Dworkin* ilkelerin kurallardan farklı olarak önem ve ağırlık boyutuna sahip olduklarını bu nedenle ilkelerin kurallar gibi ya hep ya hiç olarak uygulanmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. *Dworkin*'e göre de ilkeler “ *kuraldan farklı olarak, belirli bir kararı zorunlu kılmamaktadır. İlke daha çok belirli bir yönde tartışmaya dair neden sağlamakta veya belirli bir sonuca işaret etmektedir. Bununla ilgili olarak ilkelerini uygulandıkları bütün davalarda hukuki sonucu belirlemedikleri, sadece bir sonuçansa diğer sonuca normatif bir önem vererek, sonucun belirlenmesine yardımcı olmaktadır.*”²⁴ Bu doğrultuda *Dworkin*, ilkelerin kuralın öngördüğü unsur gerçekleşirse uygulanır gerçekleşmezse uygulanmaz gibi bir anlayışa dayalı olmadığından ilkelerin hukukçulara bir nedenin hesaba katılması hususunda yol gösterici olduğu söylemektedir.²⁵

Dolayısıyla kadının beyanı esastır ilkesi kadınlara yargılama süreçleri boyunca özen gösterilmesini gerektirse de, bu ilke her zaman kadının beyanının kanıt olarak kabul edilip faile ceza verilmesini zorunlu kılmamaktadır. Yargılama süreçleri boyunca sanık şüpheden yararlanır ilkesi de göz ardı edilmemelidir. Ancak her iki ilke de yargılamada nelere odaklanılacağı hususunda yol göstermekte olup, durumun özelliğine göre hâkime sonucun belirlenmesinde referans noktası vermektedirler.²⁶ Bu noktadan hareketle *Türkân Yalçın*'a göre “ *Yargıç olayı değerlendirirken*

²² Robert Alexy, “On the Structure of Legal Principles”, *Ratio Juris*, Vol. 13, No.3, 2000, s. 294-301; Gülriz Uygur, *Hukuk Etik ve İlkeler, Ronald Dworkin ve Robert Alexy'nin Görüşleri Çerçevesinde Bir İnceleme*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006, s. 81.

²³ Ronald Dworkin, *Hakları Ciddiye Almak*, Dost Kitabevi Yayınları (Çev. Ahmet Ulvi Türkbağ), 2007, s. 49-55.

²⁴ Uygur, 2006, s. 15-16.

²⁵ Dworkin, 2007, s. 49-55.

²⁶ Dworkin, 2007, s. 50.

klişelerden tamamen uzaklaşmalı; mağdurun beyanından başka delil olmamasını şüpheden sanık yararlanır genel ilkesiyle mağdurun aleyhine çevrilmemelidir. Öyle olayla gerçekleşebilir ki, mağdurun beyanı bütün şartlar dikkate alındığında tek başına delil olabilirken; bazen de birçok delile rağmen yargıç şüphesini yenemeyip sanık lehine karar verebilir.”²⁷

Yukarıda da belirtildiği gibi ilkeler kurallar gibi kesin olarak değil, sadece fiili ve hukuki imkânlar çerçevesinde olabildiğince en yüksek derecede gerçekleştirilmeyi emreden normlardır. Dolayısıyla somut olaydaki başka unsurlarla birlikte değerlendirme yaparken durumun özelliklerine göre ilkelerden birinin hâkimin kararına daha fazla etki edeceği ileri sürülebilir. Ancak Uygur’a göre “ilkeler kendi kendine uygulanamaz normlar değildir. İlkeleri uygulayan kişilerdir. Bu kişilerinde belirli karakter özellikleri de vardır. Karakterleri yapıp etmelerini etkilediği gibi, ilkeleri uygulamalarını da etkiler. Bu anlamda karakter insanın dünyayı görmesini etkiler. Öyle ise insanların karakterlerini dışarıda bırakarak, ilkeleri uyguladığından söz etmek problemli görülebilir.”²⁸ Bu doğrultuda hâkimin kararına ilkelerin nasıl etki edeceği de hâkimin karakter özelliklerinden bağımsız düşünülemez. Dolayısıyla ilkelerin hâkimlerin kararına nasıl etki edeceğinin hâkimin karakterinden bağımsız olmaması beraberinde hâkimin önüne gelen somut olayı değerlendirirken ilkelere göz önüne alsa dahi onun değer yargılarından ideolojisinden, önyargılarından hareket etmesine kapı aralama ihtimali göz ardı edilemez.

Hâkimlerin kararlarına ilkelerin etki etme biçiminin hâkimin keyfi davranmasına kapı aralama ihtimali olması, ilkeleri reddetmek anlamına gelmez. Zira hâkimlerin açık fikirlilik, ilgilenme, akli başındalık gibi bazı erdemlerden hareketle her durumu kendi tekliğinde değerlendirmeleri için ilkeleri birer referans noktası olarak kabul etmeleri onların keyfi karar vermesinin önüne geçer.²⁹ Zaten feministler kadının beyanı esastır ilkesiyle yargılama süreçlerinde kadınlara özen gösterilip onların ciddiye alınmasını bu süreçlerde onlara cinsiyetçi tutumlardan kaynaklı adaletsizliklerin yapılmamasını talep etmektedirler. Diğer bir ifadeyle feministler özellikle de yaşamın kıyısında yer aldığı için ötekileştirilen, marjinalleştirilen kadınların deneyimlerinin yargılama süreçlerinde anlaşılmasını

---

²⁷ Yalçın, 2019, s. 222.

²⁸ Uygur, 2013, s. 16.

²⁹ Uygur, 2016, s. 223.

istemektedirler. Ancak kadının beyanı esastır ilkesine yer verilen bazı mahkeme kararları feministlerin bu talepleriyle örtüşmemektedir.

Zira her ilke gibi kadının beyanı esastır ilkesi de kendi kendine uygulanmamaktadır. Bu ilkenin uygulanma biçiminde bu ilkeyi uygulayan hâkimlerinin kadınları görme biçiminden bağımsız değildir. Zaten aşağıda yer alan kararlarda da görülebileceği gibi ahlaksız olduğu ileri sürülerek ötekileştirilen veya marjinalleştirilen kadınların ciddiye alınıp onlara özen gösterilmesi söz konusu değildir. Alt başlıkta kadının beyanı esastır ilkesine de yer verilerek kadınlar arası hiyerarşiyi, cinsiyetçi önyargıları yeniden üreten bazı mahkeme kararları da bu hususu doğrulamaktadır.

IV. KADININ BEYANI ESASTIR İLKESİNİN CİNSİYETÇİ UYGULAMASI

Kadının beyanı esastır ilkesiyle sadece toplumca makbul kabul edilen kadınların yargılama süreçlerinde ciddiye alınıp onlara özen gösterilmesi talep edilmemektedir. Bu ilkeyle deneyimlerini özellikle de yaşamın kıyısında yer aldığı için ötekileştirilen, marjinalleştirilen kadınların deneyimlerinin anlaşılması istenilmektedir. Ancak hâkimlerin kadınları görme/görmeme biçimleri kadınların deneyimlerini anlamaları/ anlamamalarını etkilemektedir. Bu doğrultuda hâkimlerin kadınları anlamamaları kadının beyan esas alınmasıyla ilgili olarak hayatın olağan akışını uygunluk, direnme, akıl sağlığının yerindeliği gibi mahkemelerce getirilen ölçütlerin içinin cinsiyetçi önyargılarla doldurulmasında kendini göstermektedir.³⁰

Bu saptamanın izlerini görebileceğimiz ilk örnek Rus bir kadının karakolda bir komiserin kendisine tecavüz ettiği iddiasıyla açtığı davadır.³¹ Bu davayla ilgili olarak Cumhuriyet Savcısı faile nitelikli cinsel saldırıdan 18 yıl ceza verilmesi talebiyle iddianame düzenlemiştir. Ancak ceza mahkemesinde oy çokluğuyla üstelik de 2 kadın hâkim üyenin oyuyla “...Hayatın olağan akışı nazara alındığında hiçbir kadın her ne sebeple olursa olsun, kendisine tecavüz etmek isteyen birine direnmemelik yapamaz.

³⁰ Kırbaş Canikoğlu, 2015, s. 232-233; Göksun Gökçe Göndermez, “Hangi Kadının Beyanı Esastır?”, <https://birikimdergisi.com/guncel/10092/hangi-kadinin-beyani>, (E.T: 23.03.2021).

³¹ Bu haber ironik biçimde karakolda komiserine tecavüzden kadın hâkimlerin rızasıyla beraat başlığıyla verilmiştir.

<https://www.gazetevatan.com/yasam/komisere-karakolda-tecavuz-den-kadin-hakimlerin-riza-siy-la-beraat-868035> (E.T: 21.03.2021).

*O kişinin orada görevli komiser olması, müştekinin direnmemesi için sebep değildir. Zira reşit bir insanın rızasıyla cinsel ilişkide bulunmaması suç değildir...”*³² şeklinde karar verilmiştir. Aşağıda da açıklanmaya çalışılacağı gibi kararda geçen hayatın olağan akışı ve direnme kavramlarının içini mahkemedeki 2 kadın hâkim kadın deneyimlerini hiç hesaba katmadan cinsiyetçi bir tutum takınarak doldurmuşlardır.

Her ne sebeple olursa olsun kadın kendisine tecavüz etmek isteyen birine direnememezlik yapamaz denilerek, kadınlardan tecavüze canları pahasına karşı koymaları, tecavüze uğramamaları için ölümü göze almaları beklenilmektedir. Bu beklenti kadının namusunu kadının yaşamından üstün görmeye dayalıdır. Bu noktadan hareketle de kadının kendi yaşamını korumak için katlanmak zorunda kaldığı cinsel ilişkiye rızasının olduğu yönünde karar vermektedir. Ancak kadın deneyiminden hareket edildiğinde direnme imkânları olmadığı için kadınların cinsel ilişkiye katlanmak zorunda kalmaları o ilişkiye rıza gösterdikleri anlamına gelmemektedir.³³ Dahası hayatın olağan akışı kavramı da içinde bulunulan durumdaki eşitsiz güç ilişkilerini göz ardı ederek yorumlanmaktadır. Ölmek için cinsel ilişkiye direnememeyi hayatın olağan akışına aykırı olarak görülmektedir. Oysa hukuki akıl yürütmede bağlamı hesaba katmak her tek durumdaki güç eşitsizliklerini anlamayı gerektirmektedir.³⁴ Ayrıca komiserinin kamu görevlisi üstelik de can güvenliği başta olmak üzere kişilerin güvenliğini sağlamakla görevli kamu görevlisi olduğu hiç hesaba katılmamaktadır. Dolayısıyla hayatın olağan akışı ve direnme kavramları kadın deneyimleri hiçe sayarak yorumlandığında yabancı bir kadının kendisine yabancı bir ülkede silahlı bir kamu görevlisine direnmesinin ölümü göze almak olduğunun hayatın olağan akışında bazı kadınların ölüm korkusu altında tecavüze direnemeyecekleri kadın hâkimler tarafından anlaşılmamaktadır.³⁵

³² <https://www.gazetevatan.com/yasam/komisere-karakolda-tecavuz-den-kadin-hakimlerin-riza-siyla-beraat-868035> (E.T: 21.03.2021).

³³ “...Mağdur direnmemişse rıza göstermiş olacağına ilişkin yanlış bir yargı oluşmuştur. Ya da “cebir yoksa rıza vardır” şeklinde klişeleşen bir anlayış, yargıya ve doktrine hâkim olmuştur. Oysa kişi çok çeşitli nedenlerle direnemeyebilir, katlanmak zorunda kalabilir. Katlanmak zorunda kalmak rızanın varlığı şeklinde yorumlanmamalıdır. ...” (Bkz Yalçın, 2019, s. 213-214).

³⁴ Nadire Özdemir, *Kültürel Savunma: Dönüştürücü Adalet Yaklaşımıyla Bir Değerlendirme*, Turhan Kitabevi, Ankara 2021, s. 244, 301-302.

³⁵ Fatma Süzgül Şahin/ Dilara Ağaoğlu Canay, “Suç İşlemiş Kadının Failliği Üzerine Çocuk Öldürme Suçu Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (Ed. Gülriiz Uygur/ Nadire Özdemir) Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 280-281.

Her ne kadar bazı kadınların ölüm korkusu altında tecavüze direnemeyecekleri mahkemedeki iki kadın hâkim tarafından anlaşılınmışsa da aynı mahkemenin başkanı ve mahkemedeki tek erkek hâkim kadının içinde bulunduğu durumu anlamaya çalışmıştır. Ve iki kadın hâkimin oy çokluğuyla verdiği karara katılmayarak aşağıdaki muhalefet şerhini yazmıştır.

“...Gözüaltındaki müştekinin arkadaşlarının olayı öğrenmesi üzerine ihbar etmeleri sonucunda soruşturma başlatılmıştır. Her iki ilişkinin de prezervatifle olduğu, sanığın aracından ele geçen 12’lik prezervatif kutusundan ikisi kullanılmış 10 prezervatifin bulunması, sanığın müştekinin ardından karakol tuvaletine girdiğinin kamera kayıtlarıyla ortaya çıkması ve sanığın müştekiyi odasında tuttuğunun anlaşılması hususları bir arada değerlendirildiğinde sanığın gözüaltında bulunan müştekiye onun karşı koyamayacağı bu durumdan yararlanmak suretiyle cinsel saldırıda bulunduğu sonuç ve vicdani kanısına vardığımdan, çoğunluğun kararına muhalifim...”³⁶

Mahkemedeki tek erkek hâkim “.....hususları bir arada değerlendirildiğinde sanığın gözüaltında bulunan müştekiye onun karşı koyamayacağı bu durumdan yararlanmak suretiyle cinsel saldırıda bulunduğu sonuç ve vicdani kanısına vardığımdan ...”³⁷ ifadesiyle Uygur’un bağlamın kavranması hususunda dile getirdiği bir şeyin anlamlılığı ve bütünlüğü içinde ele alınması gerektiği tespitiyle örtüşecek bir değerlendirme yapmaktadır.

Diğer bir örnekte, genç bir kadının avukat olarak çalıştığı avukatlık bürosunun yöneticisi olan avukatın cinsel saldırısına uğradığına ilişkin iddiasına sadece kadının beyanını esas alarak büronun sahibi olan avukata verilen cezayı Yargıtay 5. Ceza Dairesi onamıştır.

“...Suç kanıtı aramanın birçok olayın karşılıksız ve cezasız kalması gibi istenmeyen bir sonuca yol açacağı ve şikayetçinin başkasına zarar vermek için kendisine zarar vermesinin hayatın olağan akışına uygun olmadığı , söz konusu olan olayda henüz avukatlık mesleğinin başlangıcında bekar genç bir bayan olup kendisiyle ilgili böyle bir iddiayı ortaya

³⁶ <https://www.gazetevatan.com/yasam/komisere-karakolda-tecavuz-den-kadin-hakimlerin-riza-siyla-beraat-868035> (E.T: 21.03.2021).

³⁷ <https://www.gazetevatan.com/yasam/komisere-karakolda-tecavuz-den-kadin-hakimlerin-riza-siyla-beraat-868035> (E.T: 21.03.2021).

koymasında toplumumuzda hakim olan sosyal ve ahlaki değerler de gözetildiğinde, kişiliğinin ve mesleki saygınlığının zarara uğrayacağı muhakkaktır. Başkasını zarara uğratmak isterken kendisini zarara uğratması insanın doğasına aykırı bir olgudur... ”³⁸

Yargıtay 5. Ceza Dairesi “*şikâyetçinin genç bir kadın avukat olduğunu, cinsel saldırıya uğradığının duyulmasının kendi itibarına zarar vereceğini, buna rağmen, bunu bilerek ve göze alarak yine de şikâyet etmesinin iddianın doğruluğuna karine*” olarak kabul etmektedir. Bu doğrultuda genç avukatın toplumca makbul olarak kabul edilecek bir kadın olduğundan hareketle onun beyanını tek başına delil olarak kabul etmektedir. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken bir noktada söz konusu olaya ilişkin kadının beyanı tek başına delil olarak kabul edilse de avukat bir kadının bu olayı yargıya taşımalarının kişiliğini ve mesleki saygınlığını zarara uğratacağı ifadesi de düşündürücüdür. Zira kadın cinsel saldırıya uğramışsa kişiliği ve mesleki saygınlığı eksilir yaklaşımı da cinsiyetçi önyargılardan azade değildir.³⁹

Yine Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nca verilen “*...Kendisini suçtan kurtarmaya yönelik olarak inkârda bulunabileceği düşünülen sanık savunması yerine, saptanabilen başka bir amacı bulunmadığı gibi, henüz genç ve bekâr bir genç kız olması nedeniyle kendi iffetine zarar verecek şekilde yalan da söylemeyeceği değerlendirilen mağdurenin, baştan itibaren tutarlı iddialarına itibar etmek gerekmektedir... ”⁴⁰ Kararda da kadınlar arasında iffetli iffetsiz ayrımı yapılmaktadır. Kadın iffetliyse sözüne güvenilir ona itibar edilir anlayışından hareket edilmektedir. Diğer bir ifadeyle iffet mağdura inanma kriteri olarak kabul edilmiştir.⁴¹*

Kadınların beyanının esas alınıp alınmayacağı hususunda sadece iffetli iffetsiz ayrımı yapılmamaktadır. Aşağıdaki Y.C.G.K. kararında da görüleceği gibi mental retardasyon rahatsızlığı olan kadının beyanına başkalarının doğrulanıyor olmasından hareketle beyanı ciddiye almaktadır.

³⁸ Yargıtay 5. Ceza Dairesi E: 2003/4048 K:2004/2528.

³⁹ Kırbas Canikoğlu, 2015, s. 233-235.

⁴⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E 2008/5-187, 2009/128 T: 26.05. 2009, YCGK’unca iffetli iffetsiz ayrımı yapılması her hangi bir ceza mahkemesinde yapılan ayrımcılıktan daha vahimdir. Zira Yargıtay Ceza Genel Kurulu; Yargıtay Ceza Dairesi Başkan ve Üyelerinden oluşan, ceza daireleri arasında içtihat uyumsuzlukları bulunursa, veya Yargıtay dairelerinden biri; yerleşmiş içtihadından dönmek isterse, benzer olaylarda birbirine uymayan kararlar vermiş bulunursa, bunları içtihatların birleştirilmesi yoluyla kesin olarak karara bağlamakla görevlidir.

⁴¹ Yalçın, 2019, s. 224-225.

“...demek ki mağdurenin anlatmış olduğu olaylar esasında başkaları tarafından ifade edilebilecek veya denetlenebilecek durumda ise veya başkalarınca da doğrulanıyor ise itibar edilebilir düzeydedir. Sırf mağdurenin mental retardasyon rahatsızlığının olması, hiçbir beyanına anlattığı hiçbir olaya itibar edilemeyeceği ve kendisine değer atfedilmeyeceği sonucunu doğurmaz. Mağdurenin özellikle sanık tarafından polis tarafından telefon ile haber verildiği beyanı sanık tarafından da ikrar edildiğine göre, mağdurenin anlatımları gerçek ile bağdaşır ve itibar edilmesi gerekir bir düzeydedir...”⁴²

Yine de söz konusu Y.C.G.K ‘ında Yalçın’ın “...mağdurun beyanından başka delil olmamasını şüpheden sanık yararlanır genel ilkesiyle mağdurun aleyhine çevrilmemelidir. Öyle olayla gerçekleşebilir ki, mağdurun beyanı bütün şartlar dikkate alındığında tek başına delil olabilirken Öyle olayla gerçekleşebilir ki, mağdurun beyanı bütün şartlar dikkate alındığında tek başına delil olabilir...”⁴³ ifadesiyle örtüşür biçimde karar verdiği de göz ardı edilmemelidir.

“...mağdure aşamalarda genel hatlarıyla sanığın kendisine yönelik cinsel istismar eylemini istikrarlı bir şekilde anlatmış ve ifade etmiştir. Mağdurenin sanığın kendisine cinsel istismarda bulunduğunu isnat etmesini gerektirecek herhangi bir husumeti olmadığı gibi, sanığın olay öncesinde birkaç aydan beri de mağdure ile aynı evde kaldığı, gerek sanığın beyanları gerek mağdur ve tanık anlatımları ile sabittir. Öncelikle arada her hangi bir gönül ilişkisi ve yakınlaşma olmayan sanık ile mağdurenin herhangi bir gerekçe veya amaç olmaksızın evden birlikte kaçıp metruk bir binada 3 gün boyunca arada hiçbir cinsel yakınlaşma geçmeden kalmaları olayın gelişimi nazara alındığında mahkememizce mümkün görülmemektedir...”⁴⁴

Yukarıdaki kararlarda görüldüğü gibi Yargıtay tarafından kadının beyanının alınması hususunda getirilen bazı ölçütler toplumca makbul kabul edilen kadınların beyanlarının ciddiye alınmasına dayalı olduğu için cinsel suçlar bakımından kadınlar arasında iffetli iffetsiz ayrımı başta olmak üzere bazı ayrımların yapılmasına zemin hazırlamaktadır. Ancak bağlama duyarlılık ister toplumca makbul kabul edilen ister edilmeyen kadınlarla ilgili olsun, her tek durumun cinsiyetçi önyargıların ve kişisel tutumların bir

⁴² Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E: 2019/481, K: 2019/652, Tarih 7.11.2019.

⁴³ Yalçın, 2019, s. 222.

⁴⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E: 2019/481 K.:2019/652, Tarih 7. 11.2019.

yana atılıp ele alınmasını gerektirmektedir.⁴⁵ Oysaki hâkimler kadınların, özellikle de makbul kadın olarak kabul edilmediği için ötekileştirilen kadınların deneyimlerini anlamaya istekli olmadıkları takdirde onlar deneyimlerini aktarma imkânı bulamazlar. Bu noktadan yola çıkıldığında kadınların kendi deneyimlerini kendi perspektiflerinden anlatabilmeleri için hâkimlerin onlara özen göstermesi, onların yaşadıklarını ciddiye alması ve açık fikirlilik, ilgilenme, akli başındalık gibi bazı erdemlerden hareketle onların deneyimlerini kendi tekliğinde değerlendirmesi gerekmektedir.

V. SONUÇ

Kadının beyanının esas alınması cinsel suçlar söz konusu olduğunda kadınların adalete erişimi bakımından son derece önemlidir. Ancak kadının beyanının esas alınması faillere yönelik kadınların yaptığı her suçlamanın doğru olduğu anlamına gelmez. Bu ilke, sadece kadınların yargılama süreçlerinde cinsiyetçi tutumlara önyargılara ötekileştirmelere maruz bırakılmadan, ikincil mağduriyet yaşamadan yargılanmaları içindir.⁴⁶

Yukarıda da belirtildiği gibi kadının beyanının esas alınması kadınların yargılama süreçlerinde ötekileştirmelere, marjinalleştirmelere maruz kalmamaları ve onların bu süreçlerde çeşitli ataerkil önyargılar ve cinsiyetçi tutumlarla ikinci kez mağdur edilmemesi için talep edilmektedir. Oysa bazı mahkeme kararlarında kadının beyanı esastır ilkesinin içini cinsiyetçi kriterlerle doldurularak kadınlara yönelik ataerkil önyargılar ve cinsiyetçi tutumlar yeniden üretilmektedir. Ayrıca hukuki akıl yürütmeye bağlama duyarlı yaklaşım ister toplumca makbul kabul edilen ister edilmeyen kadınlarla ilgili olsun, her tek durumun cinsiyetçi önyargıların ve kişisel tutumları bir yana bırakmayı gerektirdiği kadar her tek durumun kadının beyanı esastır, şüpheden sanık yararlanır gibi ilkeleri de gözeterek değerlendirilmesini gerektirir. Zaten ilkeler değerlendirme yaparken bağlamın dikkate alınmasının engellenmesi için oluşturulmuş değildir. Aksine ilkeler ilgilenilen durumun özellikleri değerlendirirken nelerin dikkate değer kabul edileceği, nelere odaklanılacağı hususunda yol göstermektedirler.⁴⁷ Dolayısıyla cinsel suçlar bakımından kadının beyanı esastır ilkesi

⁴⁵ Cinsiyetçi önyargılar mantık hatalarına dayalı olduğu için hukuki akıl yürütmeyi bozmaktadırlar. Bkz. Nadire Özdemir, "Hukukta Ad Hominem Mantık Hatası", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 68, Sayı 4, 2019, ss. 863-891.

⁴⁶ Gülriiz Uygur/ Nadire Özdemir, *Kadınların Adalete Erişimi Haritalama ve İzleme Çalışması*, Ceid Yayınları, 2021, s. 58-59.

⁴⁷ Engster, 2007, s. 5.

bağlamının değerlendirilmesinde kadınlara yargılama süreçleri boyunca özen gösterilmesini gerektirse de kadının beyanının tek başına kanıt olarak kabul edilip faile ceza verilmesini zorunlu kılmamaktadır. Ancak Y.C.G.K'nun kararındaki gibi bazı tek durumlarda “*mağdurun beyanından başka delil olmamasını şüpheden sanık yararlanır genel ilkesiyle mağdurun aleyhine çevrilmemelidir. Öyle olayla gerçekleşebilir ki, mağdurun beyanı bütün şartlar dikkate alındığında tek başına delil olabilirken; bazen de birçok delile rağmen yargıç şüphesini yenemeyip sanık lehine karar verebilir.*”⁴⁸

---

⁴⁸ Yalçın, 2019, s. 222.

KAYNAKÇA

- Alexy Robert, “On the Structure of Legal Principles”, *Ratio Juris*, Vol. 13, No.3, 2000, ss. 294-304.
- Bacaksız Pınar/ Bayezit Tuğba, “Yargıtay’ın Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda İspat Yaklaşımı”, *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi: Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan*, C.21, Özel S., 2019, ss. 379-414.
- Demir Gürsel Esra, “N.Ç Davası: Tecavüze Razi Olmak ve Kadınların Ahlakı”, *Sınır Bilgisi: Siyasal İktidar, Toplumsal Mekan ve Kadına Yönelik Şiddet*, (Derleyen: Elif Çelebi/ Didem Havlioğlu/ Ebru Kayaalp), Ayizi Kitap, Ankara 2014, ss. 137-161.
- Dworkin Ronald, *Hakları Ciddiye Almak*, Dost Kitabevi Yayınları (Çev. Ahmet Ulvi Türkbağ), 2007.
- Engster Daniel, *The Heart of Justice: Care Ethics and Political Theory*, *Oxford Scholarship Online*, 2007.
- Fricker Miranda, *Epistemic Injustice: Power the Ethics of Knowing*, *Oxford University Press*, 2007.
- Göndermez Göksun Gökçe, “Hangi Kadının Beyanı Esastır?”, <https://birikimdergisi.com/guncel/10092/hangi-kadinin-beyani>, (E.T: 23.03.2021).
- Hafizoğulları Zeki, “Beşeri Cinsellik ve Yeni Türk Ceza Kanunu” <http://www.baskent.edu.tr/~zekih/uygulamaci/cinselsuclar.doc> (E.T: 27.10.2021).
- <https://www.gazetevatan.com/yasam/komisere-karakolda-tecavuz-den-kadin-hakimlerin-riza-siyla-beraat-868035> (E.T: 21 Mart 2021).
- <https://www.gazetevatan.com/yasam/komisere-karakolda-tecavuz-den-kadin-hakimlerin-riza-siyla-beraat-868035> (E.T: 21.03.2021).
- Jackson Debra L., “Me Too: Epistemic Injustice and the Struggle for Recognition”, *Feminist Philosophy Quarterly*, Volume 4, Issue 4, Article 7, ss. 1-19.
- Kırbaş Canikoğlu Seher, “Kadının Beyanı Esastır: Çok Bilinmeyenli Denklem”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 2015/4, 2015, ss. 229-253.
- Kuçuradi İoanna, *Uludağ Konuşmaları: Özgürlük, Ahlak ve Kültür Kavramları*, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.
- Özdemir Nadire, “Hukukta Ad Hominem Mantık Hatası”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 68, Sayı 4, 2019, ss. 863-891.

Özdemir Nadire, *Kültürel Savunma: Dönüştürücü Adalet Yaklaşımıyla Bir Değerlendirme*, Turhan Kitabevi, Ankara 2021.

Şahin Fatma Süzgün/ Ağaoğlu Canay Dilara, “Suç İşlemiş Kadının Failliği Üzerine Çocuk Öldürme Suçu Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (Ed. Gülriz Uygur/ Nadire Özdemir), Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 277-301.

Taner Fahri Gökçen, “Kadının Cinsel Eşitlik Mücadelesi ve Cinsel Suçlarda Dönüşüm”, *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (Ed. Gülriz Uygur/Nadire Özdemir) Seçkin Yayınevi, 2. baskı, Ankara 2019, s. 243-275.

Uygur Gülriz/ Özdemir Nadire, *Kadınların Adalet Erişimi Haritalama ve İzleme Çalışması*, Ceid Yayınları, 2021.

Uygur Gülriz, “Yargılamada Karşılığı Bulmayan Anlatılar-Karşılığı Bulunamayan Anlatılar”, *Hukukta Anlatı Hukukun Anlatısı*, (Ed. Gülriz Uygur/ Zeynep İspir), Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, ss. 41-69.

Uygur Gülriz, *Hukuk Etik ve İlkeler, Ronald Dworkin ve Robert Alexy'nin Görüşleri Çerçevesinde Bir İnceleme*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006.

Uygur Gülriz, *Hukukta Adaletsizliği Görmek*, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2013.

Yalçın Türkân, *Türk Ceza Hukukunda Kadın*, Savaş Yayınevi, Ankara 2019.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi E: 2003/4048 K:2004/2528.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E 2008/5-187, 2009/128 T: 26.05. 2009.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E: 2019/481 K.:2019/652, Tarih 7. 11.2019.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E: 2019/481, K: 2019/652, Tarih 7.11.2019.